

การพัฒนาศักยภาพแนวทางการท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณสถานศรีเทพ อำเภอศรีเทพ
จังหวัดเพชรบูรณ์*

DEVELOPMENT OF TOURISM POTENTIAL GUIDELINES FOR CIVILIZATION OF
ANCIENT SITES OF SI THEP SI THEP DISTRICT PHETCHABUN PROVINCE

พระราชพัชรธรรมเมธี

Phraratphatcharathammethee

วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมืองเพชรบูรณ์

Pho Khun Pha Mueang Phetchabun, Buddhist College

Email: phralax@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่องการพัฒนาศักยภาพแนวทางการท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณสถานศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 1) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณสถานศรีเทพ 2) เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณสถานศรีเทพ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง เจ้าหน้าที่โบราณสถาน เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัด ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับชุมชน เลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 ท่าน

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณสถานศรีเทพ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก มีหลายเส้นทาง การรองรับนักท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่ครบครัน ด้านการสนับสนุนนักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความเข้าใจจากการท่องเที่ยว มีการพัฒนาบุคลากรของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดตั้งคณะกรรมการภายใน ด้านการจัดการมีการจัดกิจกรรมกับชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น การปักโฮมสเตย์ การมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน มีการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวภายในชุมชน มีการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น การทำไอศกรีมเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนศรีเทพ มีการปักผ้าแบบดั้งเดิม ลายปักผ้าปักไปตามจินตนาการ ขึ้นลายปักโดยไม่มีการวาดลายก่อน ไม่ใช่เครื่องจักรในการปัก ผ้าที่ปักออกมาจึงกลายเป็นหนึ่งผืนหนึ่งลายเดียวในโลกที่ไม่ซ้ำแบบกัน การรักษาความปลอดภัย มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด และเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา ด้านสถานที่พักอยู่ในแหล่งชุมชน ที่พักมีราคาที่เหมาะสม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นครบ ด้านความสะดวกในการใช้บริการ มีลานจอดรถ มีร้านค้า ด้านความปลอดภัย มีกล้องวงจรปิด ด้านความเชื่อเรื่องโบราณสถานสำคัญทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาเที่ยวชม

* Received August 2, 2024; Revised August 15, 2024; Accepted August 30, 2024

2. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณสถานศรีเทพ ประกอบด้วย
ทุนทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วม ประสพการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยวกับชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยว การ
สื่อสาร และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การพัฒนา; ศักยภาพการท่องเที่ยว; อารยธรรม; โบราณสถาน

ABSTRACT

This research article is part of the research Development of tourism potential guidelines for civilization of ancient sites of Sithep Si Thep District Phetchabun Province. The objective were: 1) To study the tourism potential of Sithep Ancient Civilization 2) To create guidelines for developing the tourism potential of Sithep Ancient Site civilization. It was a mix-method research using documentary research, questioner, in-depth interview, and focus group. Samples: Sithep Historical Site Officer Provincial cultural officers, community leaders, village chiefs, and those working in connection with the community. Select a specific type of 20 people.

1. Tourism potential of Sithep Ancient Sites Access to tourist attractions was convenient. There were several routes. Accommodating tourists, there were facilities for tourists. Supporting tourists to gain knowledge and understanding from tourism. There was regular development of the community's personnel. An internal committee is formed. The management organizes activities with the community for tourists to engage with the community, such as staying at homestay. Participation in the field of community tourism development There was income generated from tourism within the community. The creation of products that are unique to the community promoted, such as making ice cream as a symbol of the Sri Thep community. There was traditional embroidery, embroidery patterns according to imagination, embroidery without drawing first. Do not used embroidery machines. The embroidered fabric thus becomes one and the only pattern in the world that was unique. Security CCTV cameras and security guards were installed at all times. In terms of accommodation in the community, the accommodation is reasonably priced and has all the necessary facilities. In terms of ease of use, there was a parking lot, there are shops, security, there are CCTV cameras.

2. Guidelines for developing tourism potential of Sithep Ancient Site civilization Si Thep District Phetchabun Province Guidelines for potential development

include cultural capital, participation, experience, activity, communication, and tourism attractions management.

Keywords; Development; Tourism potential; Civilization; Archaeological sites

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือเป็นรายได้หลักให้ประเทศไทยมาอย่างยาวนาน มีชื่อเสียงติดในระดับโลก ทั้งในด้านความสวยงาม ทางเลือกของสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ดึงดูดอย่างไร้ที่ติ ตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงตามเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมรวมทั้งเหตุการณ์ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมเกิดขึ้น เช่น การระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 ซึ่งทำให้ทั้งนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการในธุรกิจท่องเที่ยวต้องปรับตัว สร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวและบริการใหม่ ๆ เพื่อตามให้ทันกับความต้องการที่เปลี่ยนไปของนักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐซึ่งมีบทบาทในการกำกับดูแลจึงมีความเท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และวางแนวทางการกำกับดูแลอย่างเหมาะสมเพื่อสนับสนุนธุรกิจอุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยวของไทยให้เติบโตอย่างมั่นคง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), 2554) รัฐบาลกำหนดนโยบายและให้ความสำคัญด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ และกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและชุมชน ด้วยการผลักดันให้นักท่องเที่ยวเดินทางเชื่อมโยงจากเมืองหลักสู่ “เมืองรอง” มากขึ้นเพื่อให้มีเงินสะพัดที่เมืองรองและกระจายลงสู่ท้องถิ่น หนุนให้เกิดการกระจายรายได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึงตามนโยบายลดความเหลื่อมล้ำ โดยการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเมืองรองมีทั้งหมด 55 เมืองรอง ที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเร่งคิดและลงมือทำให้เกิดการท่องเที่ยวเมืองรองและการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน ยกย่องรายได้ของฐานรากให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เติบโตแข็งแกร่งและยั่งยืน เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นผู้รับใช้ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564) มีวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์เพื่อให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการ พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน โดยการยกระดับคุณภาพและเพิ่มความหลากหลายของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล มุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีไทย รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมด้านการกระจายรายได้สู่ชุมชน และการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรมโดยการเชิดชูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทย คุณค่าดั้งเดิม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

แม้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งการสร้างรายได้และมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวนั้น หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดีจึงได้ เกิดแนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องสามารถ

ตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น และเป็นการ ตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่เดียวกันจะต้องรักษาและ อนุรักษ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้ให้คนรุ่นหลังด้วย ดำเนินการท่องเที่ยวโดยเกิดผลกระทบ ต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม น้อยที่สุด และจะต้องเกิดการกระจาย รายได้และการจ้างงานของคนในชุมชนท้องถิ่นด้วย ให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน รักษา วัฒนธรรม ระบบนิเวศ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น โดยเกิดผลกระทบน้อยที่สุดเพื่อที่จะใช้ ประโยชน์ได้ในระยะยาว (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2546) จากการรายงานของบูคกิ้งดอทคอม ด้านการเดินทางอย่าง ยั่งยืนในปี 2020 (Booking.com, 2020) Sustainable Travel Report 2020 รายงานว่า ร้อยละ 55 ของ นักท่องเที่ยวทั่วโลก มุ่งมั่นที่จะท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนและช่วยเหลือชุมชนท้องถิ่น ร้อยละ 48 ของ นักท่องเที่ยวยอมเผชิญกับความยากลำบากมากขึ้น เช่น เวลาในการเดินทางถ้าหากเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ร้อยละ 56 ของนักท่องเที่ยวทั่วโลกคิดว่าการใช้บริการที่พักที่มีความยั่งยืนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง และร้อยละ 52 ของนักท่องเที่ยวทั่วโลกพร้อมที่จะมองหาสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความนิยมน้อย เพื่อหลีกเลี่ยงภาวะจำนวน นักท่องเที่ยวมากเกินไปจนความสามารถในการรองรับของสถานที่ท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560)

ภาครัฐมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนทั้งเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ และพัฒนาศักยภาพ ของการท่องเที่ยวชุมชน รวมถึงการส่งเสริมจิตใจให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการ Amazing Thailand Go Local ท่องเที่ยวท้องถิ่นไทย ชุมชนเติบโตใหญ่ เมืองไทยเติบโต โครงการ Village To The World เพิ่มมูลค่ายกระดับการท่องเที่ยว โครงการ OTOP Village หมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว 8 เส้นทาง โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นต้น (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน, 2561) และหน่วยงานภาครัฐต่างให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน มุ่งเน้นการฟื้นฟู และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพเสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่สภาพเดิม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์โบราณสถาน และเสริมสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทยด้วยวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถี ชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้าน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การต่อยอดในการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สถาปัตยกรรมและวิถีชุมชน ในท้องถิ่นเป็นสำคัญ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) โดยสอดคล้องกับ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดย สะท้อนวิถีไทย ที่มีจุดประสงค์สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนนั้น ๆ เกิดความยั่งยืน โดยมีการจัด กิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในชุมชนในเชิงการ เรียนรู้ นอกจากนี้ภาคธุรกิจและชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ใช้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการ รักษาความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ และผลประโยชน์แก่ คนใน พื้นที่จะได้รับทั้งในรูปแบบที่เป็นผลประโยชน์ตอบแทนตามระบอบทุนนิยมและความยั่งยืนของการพัฒนา (ชัยรัตน์ จุสปาโล, 2561)

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ควรมีการประเมินศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยว รวมถึง ควรศึกษาว่าปัจจัยใดเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาใช้

การปรับปรุง หรือพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งการประเมินจะต้องครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เช่น ศักยภาพด้านพื้นที่ ศักยภาพด้านการจัดการ ศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการจัดการท่องเที่ยว หรือศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (วิภา ศรีระทุ, 2551) รวมถึงจะต้องมีการประเมินศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ชุมชน โดยให้คนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเป็นผู้ประเมินเพราะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการท่องเที่ยว การศึกษาศักยภาพ และมีส่วนร่วมรับรู้ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว และจะต้องประเมินจากมุมมองของนักท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้ชุมชนรับทราบระดับศักยภาพของตนเองในการจัดการท่องเที่ยว และนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อนำไปสู่พัฒนาศักยภาพของ ทรัพยากรการท่องเที่ยว (ณัฐพัชร มณีโรจน์, 2560) เพื่อประโยชน์ต่อชุมชนเอง

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นถือเป็นอุตสาหกรรมหลักที่ทำรายได้ให้ประเทศเป็นอันดับหนึ่งและมีแนวโน้มที่จะเติบโตอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นสาขาเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความแตกต่างกันตามแต่ภูมิภาค การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีความโดดเด่นและมีคุณค่าตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ เป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั่วโลกให้เข้ามา รวมถึงภาพลักษณ์ความมีอัธยาศัยไมตรีของคนไทยในสายตาโลกก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว (ศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำ, 2563)

การท่องเที่ยวอารยธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการเคารพและรักษาสีงแวดล้อม และมีการแบ่งปันประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวอารยธรรมต้องเป็นไปตามมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Management Standard : STMS) ซึ่งมี 4 ด้านหลัก คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการบริหารจัดการ

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทางอารยธรรม มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามรอบล้อมด้วยภูเขาสลับซับซ้อน และอุดมไปด้วยพืชพรรณป่าไม้นานาชนิด และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในหลายพื้นที่ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและภูเขา สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดเทเป็นที่ราบสูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ชีวิตชุมชน ซึ่งหาดูยากในปัจจุบัน

“อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ” อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณสำคัญ โดดเด่นทั้งด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ศาสนาและวัฒนธรรม เคยเป็นศูนย์กลางทางการแลกเปลี่ยนสินค้า สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรือง ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายต่อเนื่องถึงยุคทวารวดี จวบจนถึงยุคเขมรโบราณ นอกจากวัฒนธรรมทวารวดีแล้ว เมืองศรีเทพเริ่มรับอิทธิพลเขมรโบราณ หากเทียบเคียงกับศิลปะของเขมรก็ตรงกับนครวัด หลักฐานที่ชัด คือปราสาทศรีเทพ และปราสาทสองพี่น้อง จึงถือว่าเมืองศรีเทพมีพัฒนาการของการก่อสร้างเมืองมาอย่างต่อเนื่อง ยังเป็นเมืองที่มีการแลกเปลี่ยนสินค้า

ระหว่างภาคกลางกับภาคอีสาน เมื่อดูจากจุดที่ตั้งของเมืองศรีเทพตั้งอยู่ขอบของที่ราบกลางตอนบน เพื่อจะเดินทางเชื่อมต่อไปทางแถบที่ราบสูงภาคอีสาน คนที่อยู่ทางภาคอีสานก็ต้องการสินค้าที่อยู่แถบภาคกลาง ก็เลยมีการเดินทางไปมา เห็นได้ว่าเมืองศรีเทพเจริญขึ้นมาโดยได้รับอิทธิพลจากภายนอก พบโบราณวัตถุหลาย ๆ อย่างที่แสดงให้เห็นว่ามีการนำมาจากภายนอก ไม่ได้ผลิตขึ้นเอง

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการท่องเที่ยวอารยธรรมซึ่งจะช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการตระหนักรู้ถึงคุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน โดยร่วมกันฟื้นฟูชุมชนโดยใช้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวแบบอารยธรรมนำเสนอเรื่องราววัฒนธรรมประเพณี สะท้อนวิถีความเป็นอารยธรรมของอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพที่มีจุดประสงค์สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนนั้น ๆ ให้เกิดความยั่งยืน โดยมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ สอดคล้องและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณสถานศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณสถานศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mix-method Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแบบวิจัยตัดขวาง โดยใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา 2 ข้อ คือ เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณสถานศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณสถานศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้ทฤษฎีและกรอบแนวคิดเป็นแนวทางในการดำเนินการ

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยในเขตอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีจำนวน 69,854 คน (ที่มา : สถิติประชากรศาสตร์ ประชากรและเคหะ (๒๕๖๔) <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx>) จึงใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของ Krejcie and Moran โดยที่กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ที่ 0.05 จึงทำให้มีระดับความเชื่อมั่นที่ 95 %

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่อาศัยในเขตอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะต้องทำการศึกษา โดยการเปิดตาราง และสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นด้วยวิธีการสุ่มแบบสะดวก ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 382 ตัวอย่าง

การศึกษาเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เจ้าหน้าที่โบราณสถานศรีเทพ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีความเกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถาม แบบมีโครงสร้างเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) สำหรับการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพแนวทางการท่องเที่ยวอารยธรรมและข้อเสนอแนะในการการพัฒนาศักยภาพแนวทางการท่องเที่ยวอารยธรรมรวมทั้งสิ้น 382 คน

การสุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ จะเป็นการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling strategies) และใช้วิธีการคัดเลือกแบบกำหนดโควตา (quota selection) โดยเมื่อได้จำนวนตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นแล้ว หลังจากนั้นจึงทำการสุ่มเลือกบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จำนวนทั้งหมด 20 คน ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่

1. ผู้แทนจากองค์กรภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ เจ้าหน้าที่โบราณสถานศรีเทพ เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 9 คน
2. ผู้แทนจากองค์กรท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีความเกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีบทบาทในการกระตุ้นเศรษฐกิจการลงทุน การค้า การบริการ การสนับสนุน และให้ความร่วมมือกับภาครัฐ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัด จำนวน 8 คน
3. ผู้แทนจากภาคประชาชน ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชุมชน ตัวแทนชุมชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการคิด การริเริ่ม การส่งเสริมภูมิปัญญา ท้องถิ่น ปรารถนาชาวบ้านต่อการบริการและการจัดการท่องเที่ยวตลอดจนการพัฒนา พื้นฟูส่งเสริม และอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวมรดก ภูมิปัญญาและสิ่งล้ำค่าในชุมชนท้องถิ่น ที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัด จำนวน 3 คน

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณสถานศรีเทพ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก มีหลายเส้นทาง การรองรับนักท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่ครบครัน ด้านการสนับสนุนนักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความเข้าใจจากการท่องเที่ยว มีการพัฒนาบุคลากรของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดตั้งคณะกรรมการภายใน ด้านการจัดการมีการจัดกิจกรรมกับชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น การพักโฮมสเตย์ การมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน มีการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวภายในชุมชน มีการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น การทำไอศกรีมเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนศรีเทพ มีการปักผ้าแบบดั้งเดิม ลายปักผ้าปักไปตามจินตนาการ ขึ้นลายปักโดยไม่มีการวาดลายก่อน ไม่ใช่เครื่องจักรในการปัก ผ้าที่ปักออกมาจึงกลายเป็นหนึ่งผืนหนึ่งลายเดียวในโลกที่ไม่ซ้ำแบบกัน การรักษาความปลอดภัย มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด และเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา ด้านสถานที่พักอยู่ในแหล่งชุมชน ที่พักมีราคาที่เหมาะสม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น

ครบ ด้านความสะดวกในการใช้บริการ มีลานจอดรถ มีร้านค้า ด้านความปลอดภัย มีกล้องวงจรปิด ด้านความเชื่อเรื่องโบราณสถานสำคัญทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาเที่ยวชม

2. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณสถานศรีเทพ ประกอบด้วยทุนทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วม ประสพการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยวกับชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยว การสื่อสาร และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับ ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมและรายด้าน

(n=382)

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1	ด้านสิ่งดึงดูดใจ	3.20	.553	สูง	4
2	ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.32	.630	สูง	2
3	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.33	.496	สูง	1
4	ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.24	.440	สูง	3
	รวม	3.21	.469	สูง	

ภาพที่ 1 กิจกรรมของชุมชนโบราณสถานศรีเทพ (ภาพจากนักวิจัย)

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศหญิง มากที่สุด ทำให้ทราบว่าเพศหญิงสนใจการท่องเที่ยวอารยธรรมมากกว่าเพศชาย นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวมีอายุ มากสุด สูงกว่า 50 ปีขึ้นไป ทำให้พบว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวอยู่ในวัยกลางคน ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสมากที่สุด คือ แต่งงาน มีอาชีพมากที่สุด รับจ้าง มีระดับการศึกษา มากสุด ต่ำกว่าปริญญาตรี และมีรายได้ต่อเดือนมากที่สุดต่ำกว่า 10,000 บาท อาจเป็นเพราะว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวศรีเทพเบื้องต้นเป็นคนในพื้นที่ ทำให้การมาเที่ยวชมค่อนข้างสะดวก มีค่าใช้จ่ายน้อยสามารถมาเที่ยวได้ในเบื้องต้น หลังจากที่ได้ประกาศเป็นมรดกโลกทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาเที่ยวกันมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการท่องเที่ยวอารยธรรมของ Xie, Philip Feifan (2004) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและนำพาผู้คนจากดินแดนและชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันมาพบปะซึ่งกันและกัน

ด้านพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า จำนวนคนของผู้ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด เดินทางมากับเพื่อน จำนวน 131 คน รองลงมา มากับครอบครัว จำนวน 127 คน ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวมากที่สุด 2 ครั้ง จำนวน 192 คน รองลงมา 1 ครั้ง จำนวน 124 คน ช่วงวันที่เดินทาง มากที่สุด ได้แก่ วันหยุดนักขัตฤกษ์ - วันหยุดเทศกาล จำนวน 182 คน รองลงมา วันเสาร์ - วันอาทิตย์ จำนวน 156 คน ใช้พาหนะในการเดินทางมากที่สุด ได้แก่ รถยนต์ส่วนตัว จำนวน 181 คน รองลงมา รถโดยสารประจำทาง จำนวน 134 คน มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด เพื่อพักผ่อน จำนวน 181 คน รองลงมา เพื่อหาประสบการณ์ใหม่ จำนวน 88 คน อาจเป็นเพราะว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อนบางครั้งการเดินทางกับเพื่อนอาจจะเป็นโอกาสที่จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นและเป็นโอกาสที่จะได้สร้างความทรงจำที่ดีกับเพื่อน ๆ และด้วยเป็นวัยที่ใกล้เคียงกันทำให้การสนุกสนานมีมากกว่ากับคนต่างวัย จึงทำให้นักท่องเที่ยวอยากที่จะมาท่องเที่ยวกับเพื่อน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อ ป้ายสัญลักษณ์บอกทางเข้า-ออก ร้านค้า สุขา ที่จอดรถภายในแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม รองลงมา ได้แก่ ข้อ สื่อแนะนำสถานที่ เพื่อความสะดวกในการท่องเที่ยว (แผ่นพับ เอกสาร แผนที่) มีความเหมาะสม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการท่องเที่ยวอารยธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างประสบการณ์การเดินทางที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวอารยธรรมเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน โดยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนท้องถิ่น และสนุกไปกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมนั้น ๆ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวอารยธรรมยังเน้นการสร้าง ความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน โดยชุมชนจะมีบทบาทในการออกแบบและจัดการทริปการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับวัยรุ่นและผู้ใหญ่ และมีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนได้

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ได้แก่ ข้อ สภาพถนนเมื่อท่านเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว รองลงมา ได้แก่ ข้อ ป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม อาจเป็นเพราะว่าโบราณสถานศรีเทพเป็นทางผ่านไปอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ การเดินทางสะดวกเพราะเดินทางถนนสายใหญ่ของจังหวัดพร้อมทั้งมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน ลักษณะของถนนหรือเส้นทางการเข้าถึงชุมชนอยู่ในสภาพดี และมีการจัดทำป้ายบอกเส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน สามารถสังเกตได้ง่าย แต่มีบางเส้นทางของถนนชุมชนที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาถนนหรือเส้นทางให้อยู่ในสภาพดีควรต้องมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุด ได้แก่ ข้อ มีการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยใช้จุดเด่นของโบราณสถาน รองลงมา ได้แก่ ข้อ มีการจัดทำระบบโฆษณา ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไปยังกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนได้รับทราบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมทรง บุรุษพัฒน์ และคนอื่น ๆ (2556) พบว่า ได้มีการเชิญผู้นำชุมชนมาร่วมหารือและสอบถามความสนใจ และจากนั้นจึงสร้างความเข้าใจร่วมกับคนในชุมชนทั้งหมดเพื่อหาจุดรวมและค้นหาของดีชุมชนที่เหมาะสมแก่การส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงร่วมกันวางแผนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนของตน โดยมีกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ให้กับคนในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว เช่น การศึกษานอกสถานที่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกเยาวชนให้เป็นมัคคุเทศก์น้อย ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ได้รับการตอบรับและความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี

ด้านด้านสิ่งดึงดูดใจ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อ การจัดแสดงภายในโบราณสถาน มีการจัดลำดับเรื่องราวถ่ายทอดประวัติศาสตร์ รองลงมา ได้แก่ ข้อ ลักษณะสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ของโบราณสถาน สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ อาจเป็นเพราะ มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาบูรณะ มีการวางแผนงานที่ดีให้กับโบราณสถานศรีเทพ

ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

การพัฒนาการท่องเที่ยวของศรีเทพ ควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวของศรีเทพในทุกด้านที่กล่าวมา เช่น ด้านสภาพแวดล้อม การอำนวยความสะดวก สถานที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านค้า การเข้าชม อุทยาน มีพื้นที่กว้าง แต่ในแต่ละจุดยังไม่ค่อยเข้าใจถึงความสำคัญได้มากพอ ควรมีป้ายบอกแต่ละจุดว่าคืออะไร เพื่อให้รู้ถึงรายละเอียดที่เพียงพอ อยากให้มีไกด์มาอธิบายเพิ่มขึ้นเพราะไกด์ยังมีน้อย และควรเพิ่มการเรียนรู้ด้านภาษาให้กับไกด์ ถ้ามีนักท่องเที่ยวหรือต่างชาติเข้ามา การพูดคุยต้องละเอียดหรือสื่อสารกับต่างชาติได้ เป็นต้น

แนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอารยธรรม จากการสังเคราะห์ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอารยธรรมควรประกอบไปด้วย ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) การมีส่วนร่วม (Participation) ประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยวกับชุมชน (Experience) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) การสื่อสาร (Communication) การจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Attractions Management) ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นองค์ประกอบที่ผู้วิจัยสกัดออกมาจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

การจัดการให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนและจัดเป็นกิจกรรมที่สำคัญ ในการพัฒนาศักยภาพแนวทางการท่องเที่ยวอารยธรรมเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ การจัดการให้

นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนและจัดเป็นกิจกรรมที่สำคัญ ในการพัฒนาศักยภาพแนวทางการท่องเที่ยวอารยธรรมเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นด้วย เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ ดังนี้ ได้แก่ การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม คนในชุมชนต้องรู้จักวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเองให้ดี เพื่อความพร้อมในการบอกเล่าข้อมูล คนในชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ มีความสามัคคี ทำงานร่วมกันได้ สิ่งดึงดูดใจด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีให้บริการอย่างเพียงพอและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว อยู่ใกล้จังหวัด และสะดวกเป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่และมาเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการมาเที่ยวที่เมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีหลายปัจจัย ได้แก่ ด้านสถานที่พักอยู่ในแหล่งชุมชน สถานที่พักอยู่ใกล้กับแหล่งที่ท่องเที่ยว ที่พักมีราคาที่เหมาะสม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นครบ ด้านความสะดวกในการใช้บริการ มีลานจอดรถ มีร้านค้า ด้านความปลอดภัย มีกล้องวงจรปิด ด้านความเชื่อเรื่องโบราณสถานสำคัญทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาเที่ยวชม

ปัจจัยที่มีผลทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวและพักค้างแรมที่เมืองศรีเทพได้นานขึ้น นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อทำเลที่ตั้งของที่พักเหมาะสมอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น ทำเลที่ตั้งของที่พักควรตั้งอยู่ในจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้สะดวก ใกล้แหล่งท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และเข้าใช้บริการกับทางที่พักมากขึ้น นอกจากนี้ยังมี ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สถานที่ท่องเที่ยวแนวอารยธรรมและความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น

การรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวควรมีการดำเนินการ การที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเข้าไปเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยวใดนั้นแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีความดึงดูดใจและความน่าสนใจอยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งศักยภาพในการดึงดูดใจสำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ คุณค่า ทางศิลปวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึง ความปลอดภัย และความสามารถในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ในสถานที่ท่องเที่ยวควรเพิ่มยามรักษาการให้มากขึ้น ติดกล้องวงจรปิดเพิ่มจะทำให้นักท่องเที่ยวสบายใจขึ้น และเที่ยวชมอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธาธิณี หนูเนียม และสุวิชาดา สกุลวานิช (2565) ที่พบว่าชุมชนยังไม่มีบริการด้านความปลอดภัยที่ครอบคลุม ดังนั้น ชุมชนควรมีการอบรมชุดคุ้มครองหมู่บ้าน การปฐมพยาบาลเบื้องต้น จัดตั้งคณะกรรมการ ด้านความปลอดภัยและอุบัติเหตุแก่นักท่องเที่ยวซึ่งทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านความปลอดภัย (สารสนเทศงานสุขภาพภาคประชาชนหรือ อสม.)

การประชาสัมพันธ์ทั้งในหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน เพื่อให้ประชาชนทั่วไป/ นักท่องเที่ยวทราบและเข้าใจถึงการท่องเที่ยวรูปแบบเชิงอารยธรรม ควรดำเนินการ รูปแบบการประชาสัมพันธ์เชิงอารยธรรมต้องมีการพัฒนาช่องทางการสื่อสาร โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook Twitter และ Line Application เพื่อตอบข้อซักถาม รวมทั้งประสานข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาเรียบเรียงให้เข้าใจง่าย น่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือเผยแพร่ต่อได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็ว

สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ปัจจุบันนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนในการเดินทางท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเยี่ยมชมวิถีชีวิตผ่านการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นในชุมชน การเรียนรู้วิถีชีวิต การชมธรรมชาติ เพราะได้มีการร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนกัน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความผูกพันกับชุมชน และเกิดความประทับใจให้กลับมาเที่ยวซ้ำอีก เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจในวัฒนธรรม และเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งยังให้ชุมชนตระหนักและเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้แก่ผู้สูงอายุและผู้พิการได้ไปท่องเที่ยวในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษ โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ทางลาด ทางเดิน และห้องน้ำ เป็นต้น

จุดประสงค์ที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติเมืองศรีเทพ จุดประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวอุทยานศรีเทพมีมากมายหลายจุดประสงค์ อันได้แก่ อยากรู้ประวัติศาสตร์แต่งกายย้อนยุคสวมชุดไทย ความเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมแห่งใหม่ เป็นโบราณสถานที่มีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์และมีขนาดใหญ่กว่าโบราณสถานอื่น ๆ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนทั้ง การปักผ้าเป็นลวดลายต่าง ๆ การรับประทานอาหารในชุมชนซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้าน หรือการเยี่ยมชมวิถีชีวิตบ้านเรือนการเป็นอยู่อาศัยของชุมชนของนักท่องเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถลงมือทำได้ด้วยตนเองและได้แลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

วิธีการนำเสนอเรื่องราวของอุทยานแห่งชาติเมืองศรีเทพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลพบว่าวิธีการส่วนใหญ่จะเสนอในเรื่องการนำเสนอเรื่องราวของศรีเทพ ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การทำแผ่นพับ หรือการทำหนังสือนำชมอุทยาน การติดป้ายโฆษณา การเชิญชวนเพื่อนที่อยู่ต่างจังหวัดให้มาเที่ยวชม เป็นต้น

การสร้างแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณสถานศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ด้านแนวทางการท่องเที่ยวอารยธรรมเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มีหลากหลายเส้นทางในการเดินทางมายังชุมชน และมีความสะดวกสบาย พื้นที่ที่มีการตั้งเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพนั้น นับเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย ปัจจุบัน เนื่องจากยังเป็นพื้นที่ที่ปรากฏร่องรอยหลักฐานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยของมนุษย์ที่มีมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมทวารวดีและเขมรตามลำดับ ซึ่งรวมระยะเวลาที่มีความเจริญรุ่งเรืองถึงกว่า 800 ปี ส่วนใหญ่มีลักษณะการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ เหตุเพราะอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ทำให้การไปเที่ยวชมสะดวก

บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพในปัจจุบัน ประกอบไปด้วย 2 ส่วนด้วยกัน คือ 1. ส่วนเมืองโบราณศรีเทพ มีลักษณะเป็นเมืองที่มีคูน้ำคันดินล้อมรอบแบบเมืองในวัฒนธรรมทวารวดี ที่ยังคงสามารถรักษารูปแบบแต่เดิมไว้ได้อย่างสมบูรณ์มากที่สุดโดยไม่ถูกเปลี่ยนแปลงแห่งหนึ่งของประเทศไทย แบ่งพื้นที่ภายในเป็นสองเมืองที่นับได้ว่าเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะที่พบไม่มากนักในเมืองร่วมสมัยเดียวกันที่พบในปัจจุบัน 2. ส่วนนอกเมืองโบราณศรีเทพ ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของเมืองโบราณศรีเทพ โดยมีโบราณสถานเขาค้างนอกที่เป็นสถาปัตยกรรมเนื่องในวัฒนธรรมทวารวดีเช่นเดียวกันกับโบราณสถานเขาค้างใน และโบราณสถานปราสาทศิลา ที่เป็นสถาปัตยกรรมเนื่องในวัฒนธรรมเขมรเช่นเดียวกันกับโบราณสถานปราสาทสองพี่น้องและ

โบราณสถานปราสาทศรีเทพ เป็นโบราณสถานสำคัญก่อนการขึ้นทะเบียนประกาศเป็นมรดกโลก ซึ่งการ
ท่องเที่ยวของศรีเทพ

แทบจะไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวชมเลย ทั้ง ๆ ที่เป็นทางผ่านและระยะทางเข้าไปชมไม่ไกลมากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไปเที่ยวเขาค้อ หรือขึ้นเขาไปนอนบรรยากาศตอนหน้าหนาว นักท่องเที่ยวบางคนแวะเข้าไปเที่ยวศรีเทพและใช้เวลาในการท่องเที่ยวเร็วมาก อาจเป็นเพราะว่าเห็นเป็นซากอิฐหักพัง ซึ่งแบบนี้ นักท่องเที่ยวหาเที่ยวดูได้ที่อยุธยา มีลักษณะคล้ายกัน จึงทำให้นักท่องเที่ยวมองผ่านเมืองศรีเทพไป หรืออีกเหตุผลหนึ่งนักท่องเที่ยวบางคนบอกว่าไว้เที่ยวตอนซากลับ แต่พอถึงเวลากลับเมื่อมาถึงศรีเทพก็เป็นเวลามืดพอดี ทำให้ไม่ได้แวะเที่ยว หลังจากการขึ้นทะเบียนประกาศเป็นมรดกโลก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเจาะจงไปเที่ยวศรีเทพกันเลยทีเดียวด้วยความที่เป็นมรดกโลก ทำให้นักท่องเที่ยวมุ่งตรงไปเที่ยวเมืองศรีเทพโดยตรง

ด้านศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านที่พัก ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก แหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่ครบครัน สถานที่ถ่ายรูปและวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม สภาพแวดล้อมของชุมชนเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ทัศนียภาพที่สวยงาม เนื่องจากผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายและรบกวนสิ่งแวดล้อม มีป้ายห้ามและเตือนเกี่ยวกับสิ่งปฏิกูลเพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตาม แต่ข้อเสีย คือ ที่จอดรถภายในสถานที่ท่องเที่ยว สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ค่อนข้างจำกัด

ด้านการสนับสนุนนักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความเข้าใจจากการท่องเที่ยวอารยธรรม จะมีการพัฒนาบุคลากรของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดตั้งคณะกรรมการภายในชุมชน ในด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน จะแบ่งออกเป็นการต้อนรับนักท่องเที่ยว 2 แบบ ได้แก่ 1. การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบ One Day Trip นักท่องเที่ยวไม่ได้พักค้างคืน เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เพื่อศึกษา ดูนาน และเรียนรู้วัฒนธรรม 2. การต้อนรับนักท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน แต่ในการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ค่อยได้รับความนิยมนักนัก ค่อนข้างบริหารจัดการได้ยากเนื่องจากไม่ค่อยมีเจ้าของบ้านร่วมเพราะส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ การบริหารจัดการไม่ค่อยจะไหว ลูกหลานที่จะมาช่วยส่วนใหญ่ออกไปทำงานในกรุงเทพกันหมด และผู้สูงอายุนั้นไม่เคยค้าขายและไม่เคยทำธุรกิจทำให้การบริหารที่פקเป็นไปได้อายก วิธีชีวิตส่วนใหญ่ของชาวบ้าน คือการทำนา ทำการเกษตร เมื่อเจอสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปเป็นทุนนิยมเลยทำให้ต้องมีการปรับตัวลำบาก

ด้านการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวอยู่ท่องเที่ยวได้นานขึ้น โดยการจัดกิจกรรมกับชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน เช่น การปักโฮมสเตร์ การทำอาหารเย็นร่วมกัน หรือการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ จากผู้สูงอายุให้นักท่องเที่ยวได้ความรู้ เป็นต้น การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในชุมชน มีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยชุมชนมีการส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น การทำไอศกรีมเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนศรีเทพ ทำให้ผู้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

ด้านแนวทางการอนุรักษ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มเติมในพื้นที่ เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เช่น ศิลปะการปักผ้าแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะเป็นคนปัก ลายปักผ้าปักไปตามจินตนาการ ขึ้นลายปักโดยไม่มีการวาดลายก่อน ไม่ใช่เครื่องจักรในการปัก ปักไปตามความคิด ผ้าที่ปักออกมาจึงกลายเป็นหนึ่งผืนหนึ่งลายเดียวในโลกที่ไม่ซ้ำแบบกันเลย

ด้านการรักษาความปลอดภัยและการสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว หลังจากเมืองโบราณศรีเทพเป็นมรดกโลกแล้ว ผลที่ตามมาจะช่วยให้เพิ่มพูนและเติมเต็มศักยภาพของเพชรบูรณ์มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจการลงทุนและด้านการท่องเที่ยว ทำให้การรักษาความปลอดภัยต้องเพิ่มมากขึ้น การได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกถือว่าเป็นเรื่องที่น่ายินดีอย่างยิ่ง แต่การรักษาสถานะ และการดูแลพื้นที่มรดกโลกหลังจากนี้จะเป็นโจทย์ต่อไปที่ผู้เกี่ยวข้องต้องร่วมมือช่วยกัน โดยเฉพาะภาครัฐที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและสนับสนุน โดยให้มีการเพิ่มอัตรากำลังคนและเจ้าหน้าที่ การรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเมืองศรีเทพนั้นเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก โดยเมืองโบราณศรีเทพได้มีการปรับปรุงและเพิ่มเติมสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยมีการติดตั้งกล้องวงจรปิด และเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังควรปฏิบัติตามกฎระเบียบของเมืองโบราณศรีเทพ และอย่าละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ปัญหาด้านการจัดการท่องเที่ยวอารยธรรม จากการสังเกตพบว่า สภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งสถานที่ท่องเที่ยว ยังมีความดึงดูดใจเนื่องจากเอกลักษณ์และวัฒนธรรมรวมถึงธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวที่ค่อนข้างดี แต่การจัดโซนร้านค้าให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นนำสินค้าเข้ามาขายในพื้นที่ท่องเที่ยวยังไม่เป็นระเบียบ ห้องสุขาและที่จอดรถยังไม่เพียงพอ ด้านการบริหารจัดการนั้นภายในแหล่งท่องเที่ยวมีการบริหารจัดการ โดยมีการแบ่งฝ่ายการบริหารที่ชัดเจน แต่ยังขาดการบริหารจัดการด้านการตลาด ด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและด้านความปลอดภัย ส่วนด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นอยากให้มีการจัดกรุ๊ปทัวร์โดยให้นักเรียนในพื้นที่เป็นภาคีเทศก์น้อยให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว ผลผลิตจากชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ โดยผู้ประกอบการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านให้การสนับสนุนกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนในการจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ การปักผ้า การทอเสื่อ การทำอาหารพื้นบ้าน โดยนำนักเรียนมาหัดทำเป็นการสร้างรายได้ให้กับนักเรียนในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และคนในชุมชนมีอาชีพ มีรายได้ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาสรุปรวม ทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพประกอบด้วยทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) การมีส่วนร่วม (Participation) ประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยวกับชุมชน (Experience) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) การสื่อสาร (Communication) และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Attractions Management) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ผู้นำชุมชนควรมีส่วนร่วม มีการดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพัฒนาและส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน และการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว มีการเน้นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ช่วยส่งเสริมชุมชนให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างยั่งยืนและเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว กิจกรรมที่ชุมชนทำได้ ได้แก่ การทำโฮมสเตย์ให้

นักท่องเที่ยวได้เข้าพักค้างแรม มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การเล่าเรื่องราวศรีเทพ ความเป็นมาให้กับนักท่องเที่ยวฟังเป็นความรู้ การทำอาหารเย็นร่วมกันกับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดสัมพันธไมตรีที่ดีต่อกัน เกิดความประทับใจในการเข้าพักทำให้นักท่องเที่ยวอยากกลับมาเข้าพักอีก เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ, เสรี วงษ์มณฑา, ชุชนะ เตชคณา และณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ (2559) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดก วัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งหนึ่งในแนวทาง ของการพัฒนา คือการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภคและ สิ่งแวดล้อม ควรมีการพัฒนาภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบขนส่งและการจราจร ชุมชนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีบทบาทที่แตกต่างกันในการสร้างจิตสำนึก เช่น การรวบรวมองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถี ชีวิต ทัศนคติ และภูมิปัญญาต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อถ่ายทอดให้เยาวชนได้รับรู้และสืบทอด การสร้างและนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยว และเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ปลูกจิตสำนึก ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม การสร้างความตระหนักและประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว ปลูกฝังความรักหวงแหนและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. การมีส่วนร่วม (Participation) 1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนากิจกรรมด้านการท่องเที่ยวชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมวางแผนการบริหารกิจกรรมการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้นำชุมชนจะต้องประสานงานแก่ผู้คนในชุมชนอย่างทั่วถึงและมีการกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมของชุมชนที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ ให้เป็นที่ดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว 2. การมีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้นำชุมชนควรมีการจัดแบ่งหน้าที่ของกลุ่มคนในชุมชนอย่างทั่วถึงในการต้อนรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจุบันยังมีแค่เพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่มีส่วนร่วม จึงทำให้กลุ่มอื่นไม่สามารถเข้ามามีหน้าที่ได้ 3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริการนักท่องเที่ยว โดยมีการจัดให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว การสื่อความหมาย เนื่องจากปัจจุบันชุมชนไม่มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศของชุมชนเอง ควรมีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ คู่มือการท่องเที่ยว แผ่นพับและ ฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย ชมภูน้อย (2560) ศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ความร่วมมือจากคนในชุมชน อยู่ในระดับดีมาก ชุมชนบ้านเชียง พยายามคิดกิจกรรมเพื่อสร้างความประทับใจและขยายการใช้เวลา พร้อมการใช้จ่ายในชุมชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยความร่วมมือของภาครัฐที่เข้ามาพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชน เกิดเป็นมูลค่าที่สร้างประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี และสอดคล้องกับงานวิจัยของนภสร โสทรศรี (2562) ได้ ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์แห่งวิถีวัฒนธรรมชุมชนตะปอน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดจันทบุรี : การจัดการ เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นการกำหนดรูปแบบและแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรมอย่างมีคุณภาพเพื่อพัฒนาต่อยอดให้เกิดคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของ

ชุมชน ทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัยในการบริหารจัดการแผนงานและชุดโครงการที่มีความหลากหลายและปฏิบัติได้จริง ซึ่งจะส่งผลให้การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนเกิดความยั่งยืน

3. ประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชน (Experience) โดยชุมชนจะต้องมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการจัดการบริหารด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้คนที่มาในชุมชนและนักท่องเที่ยวร่วมกันปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ในปัจจุบัน ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว คือ กลุ่มปักผ้า กลุ่มทอเสื่อ แต่ชุมชนยังขาดคนอาสาในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว และเนื่องจากการจัดการการท่องเที่ยวที่ยังไม่เป็นระบบ ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากกลุ่มที่ได้รับประโยชน์โดยตรงเท่านั้น ชาวบ้านไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากไม่ได้รับการประสานงานจากผู้นำชุมชน จึงอาจไม่รับรู้การเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยว ดังนั้นควรมีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนา โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ของตนเอง และชุมชน สร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทัชฌนา ทรงอิทธิสุข (2560) ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากมุมมองของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษา อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก กล่าวว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อำเภอ แม่สวด จังหวัดตาก ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ว่ามีศักยภาพสูง โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดย พบว่า คนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การขายสินค้า การให้บริการนักท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ตามด้วยคนในชุมชนเต็มใจต้อนรับนักท่องเที่ยว และคนในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว แนะนำนักท่องเที่ยว

4. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) ตามทฤษฎีองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวธรรมาตกุล (2556) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ (6A's) คือ การจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก การท่องเที่ยว กิจกรรมการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อทราบถึงศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวยังคงต้องอาศัยการใช้เทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และเป็นการเพิ่มคุณภาพการบริการ การกระจายข้อมูล (Buhalis & Amaranggana, 2014) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกรกนก เกิดสังข์ (2560) ที่ได้กล่าวว่า ชุมชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องของพื้นที่ควรมีการจัดทำโครงการ เช่น โครงการมัคคุเทศก์น้อย โครงการจัดตั้งศูนย์บริการที่มีมาตรฐาน ซึ่งจะมีส่วนในการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ นักท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

5. การสื่อสาร (Communication) เป็นปัจจัยที่ทำให้มนุษย์มีอารยธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ครั้งที่มนุษย์โบราณใช้การออกเสียงและท่าทางในการสื่อสาร ก่อนจะมาใช้ภาษาพูด ตัวอักษร และอีกหลายก้าวสำคัญที่มีส่วนทำให้มนุษย์เราเชื่อมโยงถึงกัน ทำให้เกิดรูปแบบสังคม แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ก่อเกิดเป็นอารยธรรม ดำรงเผ่าพันธุ์มาจนถึงทุกวันนี้ มนุษย์เริ่มเรียนรู้ที่จะใช้การสื่อสารมานานก่อนที่จะมีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ โดยเริ่มจากภาษาท่าทาง การออกเสียง และพัฒนาขึ้นมาเป็นการใช้สัญลักษณ์ สัญลักษณ์คว้น โดยมีความเป็นระบบขึ้นตามลำดับ ดังจะเห็นได้จากร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ถูกจารึกไว้ด้วย

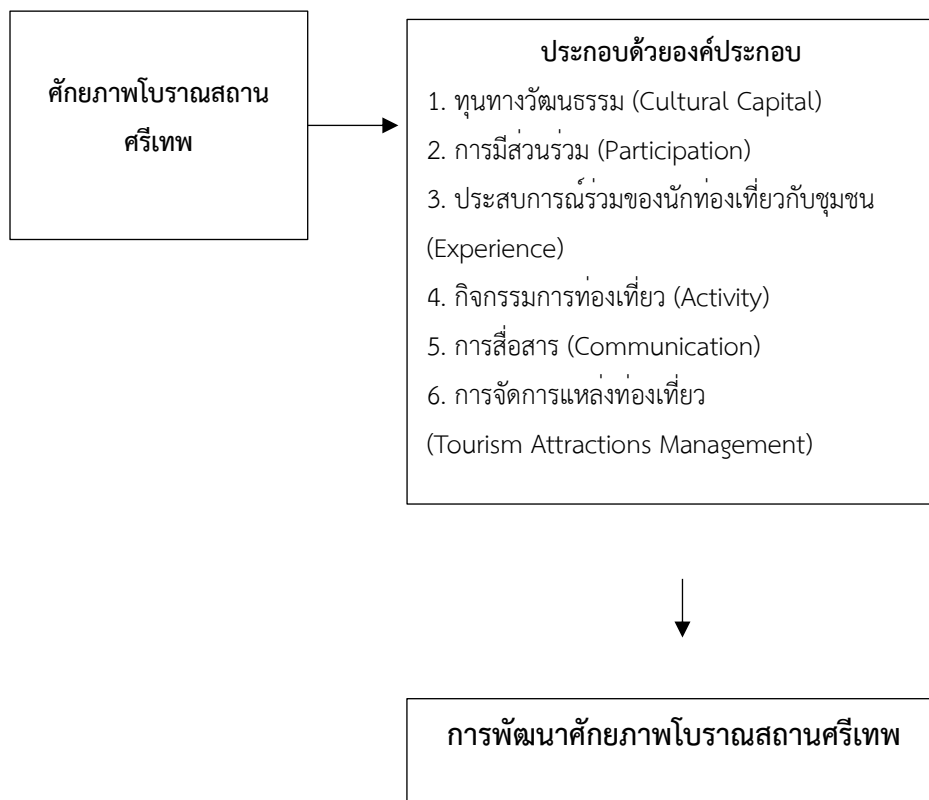

วิธีต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นข้อบ่งชี้ว่ามนุษย์ใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความอยู่รอด ทำให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อมาถึงยุคปัจจุบันเทคโนโลยีมีความเจริญมากทำให้การสื่อสารต้องพัฒนาขึ้น มีการใช้อินเทอร์เน็ต ไลน์ หรือเฟสบุ๊กต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการสื่อสาร

6. การจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Attractions Management) ผู้นำชุมชนจะต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านความปลอดภัย และมีการจัดแบ่งฝ่ายด้านความปลอดภัยในชุมชนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการติดตั้งกล้องวงจรปิด ตามจุดต่าง ๆ ภายในชุมชนเพื่อเป็นการดูแลความปลอดภัยในชุมชนและนักท่องเที่ยว หากเกิดกรณีต่าง ๆ จะทำให้ผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเองรู้ที่มาและหลักฐานการเกิดกรณีนั้น ๆ ทำให้นักท่องเที่ยวไว้วางใจในการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของข้อพิพาท ผีวู้ (2564) ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาโบราณสถานคอกช้างเผือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า มีการจัดการดูแลในเรื่องระบบการรักษาความปลอดภัย ความสวยงาม การติดตั้งไฟส่องสว่างและความสะอาดเรียบร้อยของพื้นที่และความปลอดภัยในด้านอื่น ๆ เช่น มีการกำหนดเวลาเข้าออก มีการติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัย ติดกล้องวงจรปิดในจุดบริเวณที่สำคัญ ไม่ติดป้ายโฆษณาอื่นใดอันเป็นเชิงธุรกิจ ให้มีการรณรงค์เรื่องการไม่ทิ้งขยะบริเวณโบราณสถาน อันทำให้เกิดวิสัยทัศน์ที่ไม่สวยงามกับโบราณสถาน และให้มี เส้นทางเฉพาะสำหรับการเดินเยี่ยมชมโบราณสถานเพื่อหลีกเลี่ยงการเดินเหยียบอิฐหรือส่วนที่สามารถผู้พังได้ง่ายของโบราณสถานคอกช้างเผือกทั้งนี้ ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและป้องกันความเสียหายของโบราณสถานอีกด้วยและให้มีการศึกษาทำการบูรณะอิฐบางส่วนให้มีความต้านทานการเสื่อมสภาพจากน้ำซึ่งจะทำให้โบราณสถานมีความมั่นคง แข็งแรงและมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้นทั้งนี้เรื่องการบูรณะโบราณสถานต้องมีการพิจารณาร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับกรมศิลปากรในการบูรณะโบราณสถานเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัย

องค์ความรู้วิจัย

แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของแนวทางในการพัฒนาศักยภาพโบราณสถานศรีเทพ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น อินเทอร์เน็ต การจัดทำ ฐานข้อมูล เทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมกับพื้นที่ และควรมีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ คู่มือการท่องเที่ยว แผ่นพับ
2. ควรพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ให้มีองค์ความรู้ ทักษะและความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยว
3. ควรส่งเสริมและเปิดโอกาสด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีการรวมกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้องทำความเข้าใจในสำคัญของการมีส่วนร่วม เกิดความร่วมมือและสามัคคีกันมากขึ้น โดยหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องควรทำหน้าที่เป็นตัวแทนการประสานงานให้คนในชุมชน เกิดความรู้ ความเข้าใจ
4. ควรอำนวยความสะดวกเรื่องการปรับปรุงถนนของชุมชนให้ทั่วถึงทุกเส้นทางในชุมชน

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. สืบค้น 23 ตุลาคม 2562. จ ำ ก <http://www.trdnrru.net/img/poster1/project01.pdf>.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) (20 มี.ค. 2560). Access on May 1, 2018. Available From: https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=8370.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2554). อนาคตของเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (ตอนที่1) *วารสาร TAT Review Magazine*, 4
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). เข้มทิศท่องเที่ยว. *วารสาร*. 1/2560 สวัสดิ์ประภา มกราคม-มีนาคม, 1-7.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ และคณะ. (2543). *รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตแม่น้ำว้าง* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: ม.ป.พ.
- ณัฐพัชร มณีโรจน์. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชน. *วารสารวิทยาการท่องเที่ยวไทย นานาชาติ*, 13,(2), 32-33.
- วิภา ศรีระทุ. (2551). *ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์* (สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม) นครนายก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมทรง บุรุษพัฒน์ และคนอื่นๆ. (2556). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ไทยไซ่ง*. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ. (2563). ปัจจัยอิทธิพลภายนอกที่ส่งผลต่อจิตวิญญาณส่วนบุคคลของ นักท่องเที่ยวชาวจีน รายได้ปานกลางและรายได้ต่ำ ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(1), 75-84.
- Xie, Philip Feifan. (2004). Authenticating Cultural Tourism: Folk Villages in Hainan, China. UWSpace. from <http://hdl.handle.net/10012/975>.
- UNWTO. (1997). World Tourism Organization. A Specialized Agency of the United Nations. Capitán Haya 42, 28020 Madrid, Spain. Tel.: (34) 91 567 81 00 / Fax: (34) 91 571 37 33